

Trygghet och säkerhet 2015-2018

Handlingsprogram för Folkhälsa, Brottsförebyggande, Skydd mot olyckor,
Säkerhet och Krisberedskap

Dokumenttyp Styrdokument	Förvaltning Kommunstyrelseförvaltningen
Ämnesområde Säkerhetsskydd, skydd mot olyckor m.m.	
Ägare/ansvarig Säkerhetsstrateg	
Antagen av /Dnr Kommunfullmäktige § 163/KS2015:1714	Antagningsdatum 2015-12-10
Revisions datum Höst2018	Giltig t.o.m.
Tidigare antagen 2008-02-28	

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	3
1.1	VISION	3
1.2	INTRODUKTION	3
1.3	BAKGRUND	3
1.4	OM HANDLINGSPROGRAMMET TRYGGHET OCH SÄKERHET 2015-2018	4
1.5	REVIDERING OCH FASTSTÄLLANDE	4
2	DELPROGRAM	4
2.1	SÄKERHETSSKYDD	4
2.2	DRICKSVATTENSÄKERHET	5
2.3	BROTTSFÖREBYGGANDE	5
2.4	SKYDD MOT OLYCKOR	5
2.5	VATTENSÄKERHET	5
2.6	TRAFIKSÄKERHET	6
2.7	RISKHANTERING	7
2.8	KRISBEREDSKAP	7
2.9	OLJESKYDD	8
2.10	POSOM	8

1 INLEDNING

1.1 Vision

Orust ska vara en trygg och säker kommun att bo, verka och vistas i.

Med detta avses:

Orust kommun ska verka för alla människors lika värde. Det ska därför finnas förutsättningar för en god hälsa på lika villkor samt ett tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor. Det arbete som Orust kommun gör för att främja trygghet och säkerhet ska vara väl synligt.

Det hälsofrämjande, skadeförebyggande och skadeavhjälpande arbetet ska vara effektivt. Arbetet med att säkra samhällets funktionalitet samt planering inför hantering av kommande samhällsstörningar ska vara i framkant.

Genom att öka trygghet och säkerhet minskar samhällets kostnader för brott.

1.2 Introduktion

Definitionen på begreppen trygghet och säkerhet är många. I handlingsprogrammet Trygghet och Säkerhet 2015-2018 menas med *säkerhet* ”frånvaro av oönskade händelser eller skador”. Med *trygghet* menas ”frånvaro av upplevd oro och ohälsa”. Trygghet kan alltså uppnås dels genom att den faktiska säkerheten ökar och dels genom att åtgärder som ökar själva känslan av trygghet ökar.

De flesta brott, olyckor, yttringar av otrygghet eller utanförskap påverkar kommunen. En trygg och säker kommun för dess invånare skulle alltså kunna beskrivas som en kommun där det sker få olyckor, där få brott begås, där det sociala utanförskapet minskar, där samhällsstörningar hanteras på ett effektivt sätt samt där invånare, politiker och tjänstemän har ett säkerhetsmedvetande som i så stor utsträckning som möjligt grundar sig på faktiska förhållanden.

Handlingsprogrammet skall ge en samlad bild av kommunens viljeinriktning, vilka åtgärder som behövs och hur prioriteringen ser ut inom dessa områden. Handlingsprogrammet omfattar mål och övergripande metoder. I handlingsprogrammet omnämns kommunen dels som geografiskt område, dels som verksamhet.

Handlingsprogrammet är avsett att utgöra en central punkt i kommunens samlade arbete med trygghets- och säkerhetsfrågor. Syftet är att uppnå en kommunal samsyn avseende frågor om säkerhet och trygghet.

Trygghet och säkerhet i uppnås genom

- att den enskildes egen förmåga stärks genom utbildning och information
- ett brett och samordnat förebyggande arbete mot brott, olyckor och samhällsstörningar
- att en god förmåga att agera vid inträffade olyckor och samhällsstörningar upprätthålls
- samverkan med andra myndigheter, organisationer och näringsliv
- att tillsyn och kontroll av särskilt farliga verksamheter genomförs
- ständig förbättring genom uppföljning och analys

1.3 Bakgrund

Handlingsprogrammet Trygghet och Säkerhet är framtaget med kommunens Risk- och Sårbarhetsanalys som grund. I analysen har det tydligt framkommit att en ökad samordning av trygghets- och säkerhetsfrågorna är viktigt för att skapa en helhet och kunna påverka dessa frågor i en positiv riktning.

1.4 Om Handlingsprogrammet Trygghet och Säkerhet 2015-2018

Handlingsprogrammet Trygghet och Säkerhet består av ett huvuddokument och ett antal delprogram. Varje delprogram är kopplat till huvuddokumentets utgångspunkter, men är i övrigt fristående handlingsprogram.

De delprogram som tagits fram är:

- Delprogram: Säkerhetsskydd
- Delprogram: Dricksvattenssäkerhet
- Delprogram: Brottsförebyggande
- Delprogram: Skydd mot olyckor
- Delprogram: Vattensäkerhet
- Delprogram: Trafiksäkerhet
- Delprogram: Riskhantering
- Delprogram: Krisberedskap
- Delprogram: Oljeskydd
- Delprogram: POSOM

1.5 Revidering och fastställande

Handlingsprogrammet Trygghet och Säkerhet skall revideras minst en gång per mandatperiod av berörda tjänstemän. Sammankallande i arbetet är säkerhetsstrategen. Handlingsprogrammet fastställs av Kommunfullmäktige.

Delprogrammen revideras av respektive ansvarig tjänsteman, vilket ska anges i respektive delprogram, samt fastställas av Kommunstyrelsen minst en gång per mandatperiod. I delprogrammen ska anges hur eventuella underliggande dokument ska revideras och fastställas.

I delprogrammen anges vilken instans som är behörig att fastställa underliggande handlingsplaner.

2 DELPROGRAM

På kommande sidor redovisas övergripande de olika områden som handlingsprogram trygghet och säkerhet omfattar.

2.1 Säkerhetsskydd

Med säkerhetsskydd avses skydd mot brott som kan hota rikets säkerhet, skydd av hemliga uppgifter som rör rikets säkerhet samt skydd mot terrorism.

Ansvar vad gäller säkerhetsskydd regleras bland annat i Säkerhetsskyddslagen (1996:627), Säkerhetsskyddsförordningen (1996:633), Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om säkerhetsskydd (RPSFS 2010:03, FAP 244-1) och offentlighets och sekretesslagen (2009:400).

Innehållet i dessa författningar har varit styrande vid framtagandet av detta delprogram.

Delprogram: Säkerhetsskydd syftar till:

- att klarlägga regler för kommunens säkerhetsskydd.
- att vara vägledning för arbetet med säkerhetsskyddet.
- att vara underlag för information och utbildning gällande säkerhetsskydd som skall ges till personal.

Delprogram: Säkerhetsskydd reglerar säkerhetsskyddsarbetet i fred, i kris och inför beredskapsförhöjning.

2.2 Dricksvattensäkerhet

Dricksvattenförsörjning räknas till den samhällsviktiga infrastrukturen, tillsammans med exempelvis elförsörjning och telekommunikationer. En väl fungerande vattenförsörjning är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera.

Orust kommun ska leverera ett hälsosamt och gott dricksvatten vid alla tidpunkter på dygnet. För att åstadkomma detta krävs ett bra förebyggande arbete samt en förmåga att hantera akuta händelser.

För att undvika långvariga leveransavbrott som medför stora belastningar på hela samhället, krävs ett förebyggande arbete i form av beredskapsplanering, risk- och sårbarhetsanalyser samt ett systematiskt säkerhetsarbete

Delprogram: Dricksvattensäkerhet fastställs hur det förebyggande och förberedande arbetet ska bedrivas, hur akuta händelser ska hanteras samt vilka mandat som respektive funktion har i det arbetet.

2.3 Brottsförebyggande

Arbetet med att förebygga brott i Orust kommun är en viktig del i arbetet med att skapa en trygg och säker kommun. För att detta arbete ska kunna bedrivas effektivt krävs att samverkan sker, både mellan kommunens olika verksamheter, men även med andra aktörer, som till exempel Polisen, föreningar och myndigheter.

Arbetet bör bedrivas med två olika fokus:

- Försvara möjligheterna att begå brott och öka risken för upptäckt när brott begås
- I ett tidigt stadium nå ut till ungdomar i riskzonen för att ändra deras benägenhet att vilja begå brott

Folkhälsorådet är tillika kommunens brottsförebyggande råd. Arbetet i rådet ska, bland annat, beröra följande frågor:

- strategiskt brottsförebyggande arbete
- hindra missbruk och minska tillgången på droger
- försvåra genomförandet av brottsliga handlingar
- öka risken för upptäckt när brott begås
- förhindra försäljning av alkohol och tobak till ungdomar under 18 år
- samla in och sprida information om hur brottsligheten utvecklas på Orust
- skapa dialog med intressenter som är angelägna om att arbeta brottsförebyggande

Delprogram: Brottsförebyggande fastställer hur Orust kommun ska arbeta med brottsförebyggande frågor, hur detta arbete ska vara organiserat samt hur arbetet ska bedrivas gentemot olika målgrupper.

2.4 Skydd mot olyckor

Enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ska varje kommun ha ett handlingsprogram för arbete med skydd mot olyckor. Handlingsprogrammet ska omfatta så väl kommunernas förebyggande verksamhet som den skadeavhjälpande verksamheten, det vill säga räddningstjänst.

Delprogram: Skydd mot olyckor beskriver Orust kommuns övergripande arbete inom området skydd mot olyckor. Delprogrammet, tillsammans med Handlingsprogram Trygghet & Säkerhet samt övriga delprogram, ska realiseras inom de olika nämndernas verksamhetsområden.

2.5 Vattensäkerhet

Sverige har fler än 96 000 insjöar en lång kuststräcka och otaliga vattendrag. Under de senaste tio åren har fler än 1000 personer drunknat i Sverige, drygt 100 personer per år.

Orust är omslutet av vatten. Närheten till vatten bidrar till folkhälsan genom de möjligheter till rekreation, utöva sport, fiska, promenera med mera som det medför. Vattnet är en starkt bidragande faktor till att Orust är ett attraktivt turistmål. Arbete med vattensäkerhetsfrågor skall därför vara en prioriterad fråga för Orust kommun.

Vattensäkerhet i kommunen uppnås genom att den enskilde använder flytväst och undviker alkohol vid aktiviteter på och vid vatten. God vattensäkerhet uppnår man också genom att den enskilde kan simma, ju tidigare simkunnighet desto bättre vattensäkerhet. Fastighetsägare och verksamhetsutövare måste också se till att det finns god tillgång till livräddningsutrustning vid platser för vattenaktivitet.

God vattensäkerhet uppnås även genom att bedriva simundervisning för alla elever så att de kan nå simkunnighetsmålen enligt läroplanen, tillhandahålla flytvästar och säkerhetspaket för is för korttidsuthyrning samt tillhandahålla och underhålla livräddningsutrustning vid kommunala anläggningar och på kommunal mark.

I Delprogram: Vattensäkerhet tydliggörs hur kommunens olika verksamheter ska arbeta med frågor rörande vattensäkerhet.

2.6 Trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet kan innebära många olika delar, men det handlar i grunden om kunskap och attityd. Det handlar lika mycket om att trafikanterna ska köra lagligt och anpassa hastigheten efter omständigheterna som att genomföra fysiska åtgärder.

Trafiksäkerheten handlar om ett fungerande samspelet mellan väg, fordon och människa. Viktiga riskfaktorer är bland annat ouppmärksamhet, för hög hastighet, slarv med bilbälte, droger och trötthet. Ouppmärksamhet, drogpåverkan, trötthet, insomning och stress anses vara några av de främsta orsakerna till mänskliga felhandlingar.

Trafiksäkerheten är viktig för alla som rör sig eller vistas i trafikmiljön. Oskyddade trafikanters anspråk blir därför dimensionerande. Åtgärder för ökad trafiksäkerhet är prioriterat för alla trafikanter, alla individer ska känna sig trygga på kommunens vägnät, oavsett färdväg. God belysning och god sikt samt jämt underhåll ska prioriteras även för gång- och cykelvägnätet.

Barn och unga bör vara prioriterade i kommunens trafiksäkerhetsarbete, då det ska vara tryggt och säkert för barn och unga att vistas i trafikmiljöer. Barn och unga ska erbjudas en säker skolväg och säkra trafikmiljöer i anslutning till förskolor, skolor, fritids och anläggningar för fritidsaktiviteter. Omkring 80 % av alla cykelolyckor som inträffar är singelolyckor, det vill säga att cyklisten kör omkull utan någon annans inblandning och inte i kollision med andra fordon. Över 70 % av alla huvudskador inträffar vid singelolyckor varav vikten av hjälmanvändning är stor.

Åtgärder för ökad trafiksäkerhet bör ske på platser där effekterna förväntas vara som störst, både när det gäller fordonstrafik och oskyddade trafikanter.

Delprogram: Trafiksäkerhet har som utgångspunkt att antalet dödade och svårt skadade trafikanter på det kommunala vägnätet ska halveras till år 2020.

Delprogram: Trafiksäkerhet behandlar, bland annat, följande punkter:

- Hastighet, inklusive efterlevnad och hastighetsdämpande åtgärder
- Trafiksäkerhetshöjande åtgärder
- Belysning och sikt
- Bilbälte
- Alkohol, droger och mediciner
- Sömn och vakenhet
- Kunskap, beteende och attityder
- Oskyddade trafikanter

2.7 Riskhantering

Människor, egendom, verksamheter och miljö skall på bästa sätt skyddas mot faror som kan innebära olyckor, skador och förluster eller som på annat sätt negativt påverkar personer eller kommunens verksamheter.

Vid all riskbedömning skall personsäkerheten alltid prioriteras högst.

Allmänheten, medborgare och besökare, företag, organisationer och anställda har rätt att kräva en acceptabel säkerhetsnivå i Orust Kommun och dess verksamheter. Säkerheten skall samtidigt utformas så att tillgången till och öppenheten inom kommunens verksamheter förblir så stor som möjligt.

Säkerhetsarbetet skall bedrivas i överensstämmelse med gällande lagar och regler.

Orust Kommuns säkerhetsarbete har som mål att tillförsäkra en hög säkerhet samt att förebygga och förhindra olyckor och skador på människor, egendom eller miljö. Säkerhetsarbetet skall bedrivas med tyngdpunkt på risk- och sårbarhetsanalyser samt förebyggande aktiviteter och skall resultera i:

- att anställda känner trygghet i sin arbetsutövning
- att säkerheten beaktas vid planering som berör allmänheten
- att en servicenivå med hög kvalitet och säkerhet bibehålls
- att antalet avvikande händelser, skador och olyckor minskar
- att skadekostnaderna minskar genom färre skador och förluster
- att kommunen skall ha ett riskfinansieringsprogram som eliminerar risken för att kommunen drabbas av extraordinära skadekostnader

I Delprogram: Riskhantering tydliggörs hur kommunens olika verksamheter ska arbeta med frågor rörande säkerhet och risker.

2.8 Krisberedskap

Det svenska krishanteringssystemet bygger på tre vägledande principer: ansvarsprincipen, likhetsprincipen och närhetsprincipen.

Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala omständigheter även har det i händelse av kris.

Likhetsprincipen innebär att en verksamhets organisation och lokalisering skall se likadan ut i fred som under kris och vid krig, i den utsträckning som är möjlig. Förändringarna i organisationen ska inte vara större än vad som krävs för att hantera krisen.

Närhetsprincipen innebär att en kris ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast berörda och ansvariga.

Samhällets krishanteringssystem vilar på hela samhällets resurser och på att beredskapen därför ska byggas underifrån. Detta innebär att utgångspunkten i allt krishanteringsarbete baseras på förmågan att motstå och hantera störningar i ordinarie organisation. Den ordinarie organisationen kompletteras med resurser för att öka förmågan vid svåra påfrestningar på verksamhet eller på samhället.

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) syftar till att kommuner och landsting skall minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred.

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett, med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

Kommunen är skyldig att, mot bakgrund av dessa lagar, analysera vilka olyckor, extraordinära händelser i fredstid samt andra samhällsstörningar som kan inträffa i kommunen och hur dessa

händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet av arbetet ska sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Delprogram: Krisberedskap fastställer, baserat på denna risk- och sårbarhetsanalys, hur kommunens krisorganisation ska aktiveras, organisera sig, ledas, samordnas, samverka samt säkerställa samband under en samhällsstörning. Delprogrammet klargör vilket mandat krisledningsorganisationen har med syfte att kunna verkställa operativ ledning, samverkan, omvärldsbevakning, framtagande av lägesbild, kriskommunikation samt analys på kort och lång sikt.

2.9 Oljeskydd

Orust kommun har en kuststräcka som till delar är utpekad som skyddsvärd ur olika aspekter. Ett utsläpp skulle leda till stora konsekvenser på naturmiljön med att växt- och djurliv skadas, stränder förorenas och havsbotten förstörs.

Målsättningen med kommunalt oljeskyddsarbete är att stärka kommunens beredskap inför och vid en olycka i syfte att bekämpa den olja som kommer i land från ett utsläpp och för att minimera ekologiska och socioekonomiska följder, inte minst för besöksnäringen.

Vid ett oljeutsläpp ansvarar kommunen för hantering av oljan då den når land. Oljan som hotar att nå stränder betraktas normalt som skäl för räddningstjänst, då händelsen kräver ett snabbt ingripande. Kommunens räddningstjänst svarar för bekämpning i strandzonen och i hamnar. När oljan nått stranden och skadan inte förvärras ytterligare övergår händelsen från att vara räddningstjänst till att vara sanering. Kommunen svarar enligt gällande praxis för sanering av stränder efter ett miljöfarligt utsläpp.

I Delprogram: Oljeskydd och dess underliggande handlingsplaner beskriver hur Orust Kommun ska arbeta dels i den akuta räddningstjänstfasen och dels i den efterföljande saneringsfasen. Vidare beskrivs samverkan före, under och efter ett oljepåslag.

2.10 POSOM

Vid större och akuta krissituationer där ett flertal personer, anhöriga och allmänhet drabbas inom kommunens geografiska område skall psykiskt och socialt omhändertagande säkerställas.

För att klara dessa insatser finns en POSOM-grupp inom Orust Kommun. Ansvaret för POSOM ligger inom kommunen som en del av kommunens krisberedskap och samverkan sker med Svenska kyrkan och Röda Korset.

POSOM består av personer som utför psykiskt och socialt omhändertagande av drabbade och anhöriga vid en större olycka eller kris. Deras uppgifter är främst att:

- Vara medmänskligt stöd till drabbade
- Ge känslomässig första hjälp
- Hjälpa till att lösa praktiska problem
- Ge skydd och stöd till drabbade

I Delprogram: POSOM fastställs hur POSOM aktiveras, arbetar och avvecklar sitt arbete. Här framgår även vilka kriterier som finns för att POSOM ska startas upp.